

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölaki

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

Vammaisfoorumi on 29 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Kiitämme lausuntopyynnöstä.

Yleiset säännökset

Vammaisfoorumi pitää tärkeänä, että jokaisen tosiasiallinen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun turvataan huolehtimalla mm. fyysisen ja aistiesteettömyyden sekä saavutettavuuden toteutumisesta kaikessa vuorovaikutuksessa ja tiedottamisessa, YK:n vammaisyleissopimuksen artiklan 9 ja artiklan 21 mukaisesti.

Lisäksi Vammaisfoorumi toivoisi lain perusteluissa tuotavan paremmin esiin sen, että esteettömyyden puutteita voidaan korjata kohtuullisilla mukautuksilla vain yksittäisissä tapauksissa ja että esteettömyyden laiminlyönti voi johtaa myös syrjintään.

Vammaisfoorumi ry

Maija Aatelo

Anni Kyröläinen

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

On tärkeää huolehtia että lupa- ja valvontaviranomaisilla on riittävät tiedot vammaisten henkilöiden huomioimiseksi sekä tiedottamis- ja neuvontavelvollisuuden täyttämiseksi. Henkilökuntaa tulee kouluttaa säännöllisesti vammaisten henkilöiden tarpeista ja heidän kohtaamistaan haasteista nykyisessä alueiden käytön suunnittelussa.

Viranomaisten velvoitetta tuottaa ja päivittää saavutettavia kaava-aineistoja tulisi selkeyttää. Kaava-aineistojen, mm. kaavaselostuksen tulisi olla saavutettava ja aineistoista tulisi olla tarjolla erilaisia versioita. Symbolien ja kuvakkeiden yhteyteen tarvitaan tekstimuotoinen kuvaus (ALT-teksti), mikä tukee ruudunlukuohjelmien käyttöä ja varmistaa, että visuaaliset sisällöt ovat myös näkövammaisten saavutettavissa.

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Kaavoituksella tulisi edistää esteettömiä ja saavutettavia kulttuuriympäristöjä. Kulttuuriarvoja ei tulisi asettaa vastakkain esteettömyyden tai saavutettavuuden toteutumisen kanssa ja kulttuuri tulisi nähdä meidän kaikkien yhteisenä pääomana, jonka tulisi olla yhdenvertaisesti saavutettavissa meille kaikille.

Vammaisfoorumi pitää hyvänä tapaa, jolla rakennetun ympäristön esteettömyys on nostettu oman otsikon alle esityksen kohdassa 12.3. Yhdenvertaisuus (12 Suhde perustuslakiin ja sääntämisjärjestys). Kohdassa tuodaan esiin sekä kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteita YK:n vammaisyleissopimuksen kautta, että kansallisen lainsäädännön, perustuslain ja yhdenvertaisuuslain välityksellä.

Osio päättyy tärkeään toteamukseen, jonka mukaan kaava mahdollistaa ja ohjaa alueen ja toimintojen esteetöntä toteutusta ja että alueidenkäyttölaki on siten keskeinen osa vammaisyleissopimuksen toimeenpanoa. Tämän ajatuksen toivoisi siirtyvän vahvemmin myös lakitekstiin ja kulkevan mukana pykälätasolla.

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

Vammaisfoorumi pitää hyvinä yleiskaavaan ehdotettuja uusia, palvelujen ja virkistykseen soveltuvien alueiden saavutettavuutta koskevia sisältövaatimuksia, jotka lisäävät eri väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia saavuttaa palvelut ja virkistysalueet eri kulkumuodoin. On myös tärkeää, että liikkumisympäristön esteettömyyden merkitys on mainittu saavutettavuuden toteutumisen edellytyksenä.

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

Vammaisfoorumi kannattaa 50§ Asemakaavan sisältövaatimukset muutosta, jossa nykyistä poiketen liikennettä koskevaa vaatimusta kohdennettaisiin erityisesti joukkoliikenteen, jalankulun ja pyöräilyn edellytysten järjestämiseen. On myös hyvä ja tarpeen, että lain perusteluissa on korostettu jalankulun käsitteen sisältävän myös liikkumista tukevien apuvälineiden kuten pyörätuolin käyttämisen.

Ehdotetun alueidenkäyttölain 50 §:n kohdalla perusteluissa (s.108) koskien asemakaavan sisältövaatimuksia todetaan, että turvallista elinympäristöä koskeva vaatimus tarkoittaisi asemakaavassa olisi pyrittävä varmistamaan edellytykset mm. esteettömyydelle. Tässä kohtaa esteettömyyden osalta ei erikseen käsitellä vammaisuutta, vaan esimerkiksi sitä, että se ehkäisee tapaturmia ja edistää itsenäistä liikkumista. Vammaisfoorumi ehdottaa perusteluihin lisäystä, jossa vammaiset henkilöt mainitaan erikseen.

Myös voimassa olevan lain vaatimus palvelujen alueellisesta saatavuudesta muuttaminen vaatimukseksi palvelujen saavutettavuudesta saa Vammaisfoorumilta kannatusta, sillä saavutettavuus kuvaa terminä paremmin saatavuuden lisäksi sitä, että ihmisten on helppo saavuttaa ja saada palveluja eri tavoin.

Ympäristön esteettömyyteen viittaavia vaatimuksia tuodaan hyvin esille lain perusteluissa. Esteettömyyden soisi sanana näkyvän myös lain pykälämuotoiluissa ”terveellisen, turvallisen ja viihtyisän” rinnalla, jolloin laki toteuttaisi paremmin myös YK:n vammaisyleissopimusta.

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Vammaisfoorumi haluaa muistuttaa, että YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista artiklan 2 (Määritelmät) mukaan kaikille sopiva suunnittelu tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua. YK:n vammaiskomitea yleiskommentissa nro. 6 (2018) määrittelee kaikille sopivan suunnittelun sisältyvän ennakoon palveluiden ja tuotteiden sekä ympäristöjen systeemiin sekä prosesseihin kuuluvaksi. Täten Vammaisfoorumi peräänkuuluttaakin sosiaalisten vaikutusten arvioimista, erityisesti vammaisten henkilöiden osalta (vammaisvaikutusten arviointi VAVA).

Taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa on syytä muistaa, että panostukset kaavatasolla yhdenvertaisuuden ja osallisuuden lisäämiseen, esimerkiksi rakennetun ympäristön esteettömyyden kautta, voivat näkyä säästöinä kuntien / hyvinvointialueiden sotemenoissa.

Kaavoitusmenettelyn kaikessa tiedottamisessa, esimerkiksi kaavojen vireilletulosta ilmoittamisessa, tulee muistaa viestinnän saavutettavuus ja monikanavaisuus. Myös vuorovaikutustilanteiden esteettömyydestä ja saavutettavuudesta tulee huolehtia asianmukaisesti YK:n vammaisyleissopimuksen edellyttämällä tavalla. YK:n vammaisyleissopimuksen 4. artiklan 3. kohdan mukaisesti on syytä huolehtia vammaisten henkilöiden osallistamisesta ja kuulemisesta kaavoitusmenettelyn aikana. Vammaisfoorumi muistuttaakin alueellisten vammaisneuvostojen hyödyntämisestä kaavoja laadittaessa.

Vammaisfoorumi katsoo, että kaava-asiakirjojen tulisi olla nähtävillä pidempään kuin 30 päivää, sillä kuukausi voi olla lyhyt aika esimerkiksi sairastumisen, avustajan puuttumisen tai vamman väliaikaisen pahenemisen vuoksi.

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen yhteistyössä

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto koskevat säännökset

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto ja voimaantuloa koskevat säännökset

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 20 Erinäiset säännökset

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislainsi)

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

Vammaisfoorumilla ei ole lausuttavaa.

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

-

Ignatius Katri
Vammaisfoorumi ry